

УДК 343.133

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2021.04.57>

ПОНЯТТЯ ТА ПРАВОВА ПРИРОДА КАТЕГОРІЇ «ПІДОЗРА»

Місечко М.М.,*суддя Оболонського районного суду м. Києва**здобувач Університету державної фіскальної служби України**ORCID ID: 0000-0002-0717-0825*

Місечко М.М. Поняття та правова природа категорії «підозра».

Стаття присвячена дослідженню проблемних питань розуміння кримінальної процесуальної категорії «підозра». З урахуванням складності цієї категорії визначено окремі існуючі в науковій літературі трактовки категорії «підозра», встановлено їх правову природу. Запропоновано комплексний підхід до розуміння підозри з обов'язковим урахування складності цієї категорії та її аналізу в кримінальному процесуальному значенні.

Досліджуючи теоретичні концепції підозри, що відповідають сучасним вимогам розкриття та розслідування злочинів з одного боку, та захисту прав та законних інтересів особи, яка опинилася під підозрою у кримінальному провадженні – з іншого, визначено, що: підозра є інститутом кримінального процесуального права, який включає в себе всю сукупність кримінальних процесуальних норм, які регламентують суспільні відносини, що виникають у процесі розслідування злочинів, між особами, уповноваженими здійснювати кримінальне переслідування, та особами, які мають відношення до скоєння злочину (підозрюваними), і спрямовані на встановлення істини у кримінальному провадженні; підозрою є припущення, на основі наявних у справі даних, щодо відношення особи до скоєння злочину, яке ще не знайшло остаточного посвідчення та підтвердження, у зв'язку з чим його сутність перебуває під сумнівом у слідчого та/або прокурора, який висунув його; підозра є етапом (стадією) досудового розслідування, що передує обвинуваченню.

У зв'язку з відсутністю у вітчизняному законодавстві легального визначення поняття «підозра», запропоновано доповнити ст. 3 КПК України п. 13-1 наступного змісту: підозра – це припущення слідчого та/або прокурора про причетність особи до вчинення діяння, що містить ознаки кримінального правопорушення, виражене у відповідному процесуальному рішенні та обґрунтоване наявними у кримінальному провадженні матеріалами, що підлягає подальшій перевірці з метою підтвердження чи спростування.

Ключові слова: підозра, правовий інститут, припущення, досудове розслідування, підозрюваний

Misechko M.M. The concept and legal nature of the category of «suspicion».

The article is devoted to the study of problematic issues of understanding the criminal procedural category of «suspicion». Taking into account the complexity of this category, some existing interpretations of the category of «suspicion» in the scientific literature have been identified, and their legal nature has been established. A comprehensive approach to understanding the suspicion is proposed, taking into account the complexity of this category and its analysis in the criminal procedural sense.

Examining the theoretical concepts of suspicion that meet modern requirements for the detection and investigation of crimes on the one hand, and protection of the rights and legitimate interests of a person suspected of criminal proceedings - on the other, it is determined that: suspicion is an institution of criminal procedure the whole set of criminal procedural norms that regulate public relations arising in the process of investigating crimes, between persons authorized to prosecute and persons involved in the commission of a crime (suspects), and aimed at establishing the truth in criminal proceedings; the suspicion is the assumption, based on the available data in the case, about the attitude of a person to the commission of a crime, which has not yet found final evidence and confirmation, in connection with which its essence is questioned by the investigator and / or prosecutor who nominated him; the suspicion is the stage (stage) of the pre-trial investigation that precedes the indictment.

Due to the lack of legal definition of the concept of «suspicion» in domestic law, it is proposed to supplement Art. 3 of the CPC of Ukraine, item 13-1, reads as follows: suspicion is an assumption of an investigator and / or prosecutor about a person's involvement in an act that contains signs of a criminal offense, expressed in the relevant procedural decision and substantiated by available materials in criminal proceedings. for the purpose of confirmation or refutation.

Key words: suspicion, legal institute, assumptions, pre-trial investigation, suspect

Постановка проблеми. Широке застосування в теорії та практиці кримінального процесу категорії «підозра» актуалізує науковий інтерес до її теоретичного визначення і практичного осмислення. В чинному законодавстві відсутнє пряме визначення поняття «підозра», хоча необхідність у його нормативному закріпленні дуже відчутна практично. Вітчизняний законодавець, залишаючи це питання відкритим, ніби пропонує виводити його з поняття «підозрюваний», яким, згідно з ч. 1 ст. 42 КПК України [1], є: 1) особа, якій у порядку, передбаченому статтями 276-279 цього Кодексу, повідомлено про підозру; 2) особа, яка затримана за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення; 3) особа, щодо якої складено повідомлення про підозру, однак його не вручено їй внаслідок невстановлення місцезнаходження особи, проте вжито заходів для вручення у спосіб, передбачений цим Кодексом для вручення повідомлень. Але зазначений підхід не сприяє розкриттю природи підозри, перешкоджає досягненню цілей і завдань, покладених на неї правовстановлювачами (законотворцями та іншими правотворцями). По-друге, «підозра» вченими розглядається з декількох, не пов'язаних одна з одною позицій, а сенс підозри залежить від того контексту, в якому вона використовується. Через це ускладнюється розуміння споріднених понять і термінів, які нерозривно пов'язані з категорією «підозра».

Проблемам підозри приділяється багато уваги у юридичній літературі, їм присвячені праці таких вітчизняних і зарубіжних вчених, як О.А. Кіримової, О.В. Капліної, І.А. Пантелеєва, І.Ю. Панькіної, І.В. Петрова, С.І. Пономаренко, Л.В. Франка, А.Ю. Хитрої, Ю.В. Церковного та ін. Проте, незважаючи на значущість проведених ними досліджень, зазначена категорія потребує подальшого ретельного осмислення.

Виклад основного матеріалу. Проведений нами аналіз профільної наукової літератури дозволив виділити низку підходів, що розкривають значення та зміст даного терміна.

1. Підозра є правовим інститутом, історія становлення якого нами була проаналізована в попередніх дослідженнях [2]. Варто зазначити, що правовий інститут – це досить складний феномен, який неодноразово ставав предметом вивчення теорії права. Так, В.В. Лазарєв під правовим інститутом розуміє основний елемент системи права, представлений сукупністю правових норм, що регулюють однорідну групу суспільних відносин [3, с. 211]. О.С. Йоффе інститутом права називав групу норм, що об'єднуються специфічним способом застосування загальногалузевого методу до регульованого ними виду суспільних відносин [4, с. 54]. Інакше кажучи, інститут права – це сукупність закріплених у законі норм, які регулюють певну групу правовідносин. При вилученні з правового регулювання окремого правового інституту регламентація цього виду суспільних відносин стає неможливою [5, с. 69]. Правовий інститут, пов'язуючи юридичні норми та регульований ними різновид суспільних відносин, характеризується деякою відособленістю, однопорядковістю, автономією норм права.

Підозра, безумовно, претендує на статус інституту кримінального процесуального права, оскільки наділена автономністю функціонування, часом виникнення та закінчення (реалізації), наявністю специфічної групи притаманних окремому інституту понять, положень та термінів, а також закінченого всеосяжного механізму правого регулювання. Він є сукупністю взаємозалежних правових норм, покликаних забезпечити появу у кримінальному процесі підозрюваного, реалізацію ним своїх прав, займає місце попереднього етапу притягнення особи до кримінальної відповідальності та належить до міжгалузевих (комплексних), процесуальних, складних, регулятивних, установчих правових інститутів. Норми, що регулюють підозру особи у скоєнні злочину, виділяються у самостійний правовий інститут через те, що сама підозра, будучи самостійним комплексом дій з перевірки, оцінки даних, отриманих органом розслідування, та винесення процесуальних актів, з якими особа набуває статусу підозрюваного, мають відносно відокремлений зміст. До цього змісту входить сукупність правових норм, що регулюють всі дії, пов'язані з моментами появи процесуальної фігури підозрюваного, наділення його передбаченими правами та обов'язками, а також припинення щодо нього підозри. Підозрі притаманний відправний момент її початку, час на реалізацію та період завершення, що ще раз вказує на інституційність даного поняття [6, с. 29, 32]. На нашу думку, до структури інституту підозри відноситься вся сукупність кримінальних процесуальних норм, що регламентують суспільні відносини, які виникають у процесі розслідування злочинів, між особами, уповноваженими здійснювати кримінальне переслідування, та особами, які мають відношення до скоєння злочину (підозрюваними), і спрямовані на встановлення істини у кримінальному провадженні.

На жаль, чинний КПК України містить суттєві прогалини та колізії. Окремі з прогалин пов'язані з відсутністю усталеної термінологічної бази, про що ми вже зазначали вище; колізії пов'язані з регламентацією порядку вручення письмового повідомлення про підозру, діями уповноважених осіб під час складання підозри тощо. Все це провокує порушення публічних та приватних інтересів у кримінальному провадженні та свідчить про необхідність подальшого розвитку даного правового інституту, а на сьогоднішній день – про стан його незавершеності. При цьому незавершеність правового інституту підозри дозволяє окремим представникам наукової спільноти висловлювати думку про його фактичну відсутність, з чим ми категорично не погоджуємося.

Інститут підозри ще потребує поетапного доопрацювання, що дозволило б представити його як узгоджену і структуровану систему, яка містить весь необхідний комплекс послідовних дій, пов'язаний з підозрою в рамках кримінального процесу. Його послідовна законодавча регламентація дозволить побудувати більш ефективну систему з підтвердження чи спростування причетності осіб до скоєння кримінальних правопорушень. Враховуючи, що значна частина роботи компетентних органів та посадових осіб цих органів пов'язана з діяльністю із формування та перевірки саме підозри, одним із завдань у вступі ми визначили розробку в загальному вигляді моделі інституту обґрунтованої підозри. У зв'язку з цим вважаємо цілком логічним та доцільним вести мову про всю сукупність кримінальних процесуальних норм, які регламентують суспільні відносини, що виникають у процесі розслідування злочинів, між особами, уповноваженими здійснювати кримінальне переслідування, та особами, які мають відношення до скоєння злочину (підозрюваними), і спрямовані на встановлення істини у кримінальному провадженні, як про інститут кримінального процесуального права.

2. Наступний підхід у своїй основі спирається на те, що підозра – це, насамперед, припущення. Він набув значного поширення в науці кримінального процесу; його послідовники були першими, хто намагався сформулювати та пояснити зміст категорії «підозра». В рамках виконаних досліджень вчені пропонували наступні визначення підозри: думка слідчого про взаємовідношення, взаємозв'язок і відповідність між відомими обставинами справи і відповідною особою, засноване на достовірних фактах, дослідно-наукових положеннях і висновках, а також на неперевіраних ще даних, які викривають цю особу у вчиненні злочину, з тим або іншим ступенем вірогідності (Л.В. Франко) [7, с. 64]; припущення, ймовірнісний початковий висновок про причетність особи до злочину (І.В. Петров) [8, с. 165]; обґрунтоване припущення слідчого та(або) прокурора про причетність особи до вчинення кримінального правопорушення, яке формалізоване у повідомленні про підозру, та має бути перевірене для спростування або підтвердження (О.В. Капліна) [9, с. 241] та ін. Проаналізувавши наведені вище визначення, та інші визначення, представлені в наукових джерелах, з урахуванням чинного кримінального процесуального законодавства та практики його використання, вважаємо, що підозрою є припущення, на основі наявних у справі даних, щодо відношення особи до скоєння злочину, яке ще не знайшло остаточного посвідчення та підтвердження, у зв'язку з чим його сутність перебуває під сумнівом у слідчого та/або прокурора, який висунув його.

3. З огляду на стадійність кримінального процесу можна відзначити, що підозра завжди є етапом (стадією) досудового розслідування, таким, що передує обвинуваченню. Формування етапу підозри, таким, що передує обвинуваченню, починається з моменту встановлення запідозреної особи, а завершується – передачею в суд складеного щодо неї слідчим або прокурором обвинувального акту. Значений часовий проміжок характеризується накопиченням необхідної доказової бази, яка дозволяє підозрі перейти в обвинувачення; по суті, на даному етапі відбувається обґрунтування підозри.

Важливість та необхідність наявності підозри в кримінальному процесі полягає в тому, що її відсутність, з чітко визначеними місцем та роллю, породжує не лише ототожнення обвинувачення з притягненням особи до кримінальної відповідальності, але й дає підстави для розгляду діяльності, яка передує обвинуваченню, як етапу формування обвинувачення [10, с. 11]. Ми солідарні з позицією І.Ю. Панькіної [11, с. 97] відносно того, що в разі відсутності підозри та підозрюваного у справі, вся діяльність слідчого на початковому етапі розслідування дійсно постає як формування обвинувачення. Якщо ж обвинуваченню передує підозра і підозрюваний, то у кримінальній процесуальній діяльності виникає якісно інший, самостійний етап розслідування, який, зрештою, може розглядатися як формування обвинувачення (якщо підозра перейде в обвинувачення). Однак, будучи якісно іншою за характером та змістом, підозра вимагає визнання її як окремого етапу, який може і не стати частиною (етапом) формування обвинувачення. Штучна зміна етапів кримінального переслідування, підміна підозри обвинуваченням, як свідчить історичний досвід, істотно підвищують кількість прийнятих несправедливих рішень, спотворюють основну мету й завдання кримінального процесу.

Після внесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР, орган досудового розслідування зобов'язаний вчинити передбачені КПК України дії, реалізувавши свої процесуальні повноваження, спрямовані на забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду для того, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений чи засуджений, жодна особа не зазнала необґрунтованого процесуального примусу, і до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура. Водночас особа, залучена до кримінального процесу, щодо якої існує інформація про її причетність до кримінального правопорушення, має право на захист та дотримання своїх прав, свобод і законних інтересів. У цьому полягає необхідність забезпечення балансу приватних та суспільних інтересів у кримінальному процесі. Найповніше особа може реалізувати своє право на захист лише в тому випадку, якщо вона буде наділена спеціальним статусом, у рамках якого стає можливим: збір і подання слідчому, прокурору, слідчому судді доказів;

участь у проведенні процесуальних дій; заявлення відводу; ознайомлення з матеріалами досудового розслідування та ін. Отримати такий статус – статус підозрюваного – особа може у таких випадках: коли їй повідомлено про підозру, або коли вона затримана за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення, або щодо неї складено, але не вручено повідомлення про підозру внаслідок невстановлення місцезнаходження особи, проте вжито заходів з метою вручення у спосіб, передбачений КПК України. На нашу думку, дана обставина свідчить про важливість підозри як етапу (стадії) досудового розслідування.

При розробці Кримінального процесуального кодексу України висловлювалися дві протилежні одна одній позиції щодо подальшої долі інституту підозри у вітчизняному кримінальному процесуальному законодавстві. Перша (вона ж, на нашу думку, помилкова), стосувалася повної відмови від підозри. Увага її прихильників акцентувалася на фактичній невизначеності, яка притаманна підозрі, і, як наслідок – недоцільності використання інституту підозри взагалі у кримінальному процесі. Зазначалося, що невизначеність сприяє необґрунтованому обмеженню прав, свобод і законних інтересів особистості. Що стосується противників відмови від підозри в кримінальному процесі, то їх аргументація будувалася на тому, що виключення з кримінального процесу підозрюваного, залишення в ньому лише свідка та обвинуваченого загрожує ще більшими можливостями для свавілля з боку слідчих органів, об'єднанням статусу свідка та підозрюваного, коли буде створено (умовно) нову процесуальну постать – «ще свідок, але фактично обвинувачений». Наявність правової невизначеності є не мінусом і не плюсом, а тією характерною особливістю, яка відрізняє свідка та обвинуваченого від особи, підозрюваної у причетності до вчинення кримінального правопорушення. А оскільки особа вже бере участь у провадженні в якості підозрюваного, то така невизначеність має бути оперативно вирішена – переходом в етап обвинувачення або завершенням етапу підозри, наприклад, у зв'язку із закриттям кримінального провадження.

Наявна на момент розробки Кримінального процесуального кодексу України слідча практика свідчила про доцільність розмежування процесуального становища свідка та підозрюваного. Прогресивна громадськість, яка приймала участь в обговоренні проекту кодексу, лише підтримувала такий підхід, оскільки була проти масових випадків перекваліфікації в підозрюваного свідка після допиту останнього. Дані випадки породили так званих «запідозрених свідків», щодо яких слідчим збираються докази, які підтверджують їхню причетність до скоєння кримінального правопорушення, і загалом формується висновок про можливість залучення особи як підозрюваного. Такий підхід призвів до закономірного підсумку, коли громадяни масово стали ігнорувати і всіма способами ухилятися від викликів на допит у якості свідків, а на самих допитах – відмовлялись від давання показань, посилаючись на ст. 63 Конституції України, згідно якої кожному громадянину України гарантовано право відмовитись давати показання щодо себе, членів сім'ї чи близьких родичів, коло яких визначається законом [12]. Намагаючись виправити ситуацію, яка склалася в українському соціумі, вітчизняний законотворець при складанні КПК України заклав у нього низку норм, згідно яких: показання свідка, який надалі був визнаний підозрюваним чи обвинуваченим у цьому кримінальному провадженні визнаються недопустимим доказом (п. 1 ч. 3 ст. 87 КПК України); жодна особа не може бути примушена визнати свою винуватість у вчиненні кримінального правопорушення або примушена давати пояснення, показання, які можуть стати підставою для підозри, обвинувачення у вчиненні нею кримінального правопорушення (ч. 1 ст. 18 КПК України) та ін. Незважаючи на це, хибна практика, за якої фактично запідозрена особа, за відсутності підстави для прийняття рішення про залучення її в якості обвинуваченого у кримінальний процес, допитується як свідок, дотепер не викорінена. Не сприяють її викоріненню й ініціативи, що походять від Верховного Суду. Так, у своїй Постанові від 18 травня 2021 року по Справі № 162/512/16-к (провадження № 51-261км21) Верховний Суд підтвердив, що зважаючи на ст. 18 КПК України законодавцем заборонено стороні обвинувачення вчиняти дії, спрямовані на примушування будь-якої особи до визнання винуватості або говорити з приводу підозри чи обвинувачення, а вчинення дій всупереч цій забороні має визнаватися істотним порушенням прав людини і основоположних свобод. Проте зміст п. 1 ч. 3 ст. 87 КПК України вказує на те, що вона має застосовуватися за умови, коли на час отримання показань від свідка уже існували дані, що його буде визнано підозрюваним чи обвинуваченим, але, всупереч наявності у такої особи права на мовчання та свободи від самовикриття, слідчий чи прокурор вчиняє дії, спрямовані на отримання показань від неї. Саме такі дії, а не власне факт отримання показань від свідка, який надалі був визнаний підозрюваним чи обвинуваченим, мають визнаватися істотним порушенням прав людини і основоположних свобод [13]. Постає закономірне питання: яким чином суд буде визначати, чи існували на час отримання показань дані, що свідка буде визнано підозрюваним чи обвинуваченим. Що стосується судової практики, то вона, посилаючись на Постанову ВС від 18.05.2021 р., приймає рішення, які визнають отримані показання недопустимими доказами (наприклад, справа № 662/911/17, провадження 1-кп/656/15/21), так і не визнають (наприклад, справа № 991/1213/21, провадження № 11-сс/991/260/21). Основою того чи іншого рішення є аналіз судом

протоколу допиту та пошук у ньому доказів, які можуть свідчити про порушення права особи на мовчання і свободи від самовикриття. За їх відсутності суд приймає рішення, що дії, спрямовані на отримання показань від свідка, який надалі був визнаний підозрюваним чи обвинуваченим, не є істотним порушенням прав та свобод людини.

Не можна не погодитись із висловленою стосовно цього думкою В. Єфименко та О. Єфименко [14], згідно якої зробивши таке вкрай сумнівне тлумачення, Верховний Суд обійшовши імперативні приписи п. 1 ч. 3 ст. 87 КПК спровокував подальші системні порушення принципу верховенства права та права на захист особи, яка піддається кримінальному переслідуванню, ураховуючи, що в рамках КПК України вона позбавлена можливості реалізувати процесуальні права, гарантовані підозрюваному. Безсумнівно, що для особи, яка проводить розслідування, позиція Верховного Суду дуже зручна, оскільки свідку не потрібно надавати захисника, сприяти й забезпечувати реалізацію інших численних прав, передбачених КПК України. Така особа не має права ознайомлюватися з матеріалами досудового розслідування, заявляти клопотання, оскаржувати протиправні дії, бездіяльність або рішення сторони обвинувачення, ініціювати збір доказів тощо. У свою чергу, свідка в обов'язковому порядку попереджають про кримінальну відповідальність за завідомо неправдиве показання (ст. 384 КК України) та відмову від давання показань (ст. 385 КК України). Вважаємо, що якщо у ролі свідка виступає підозрювана особа, та цю слідчу (розшукову) дію можна вважати засобом психологічного тиску на допитуваного.

Отже, підозра у кримінальному процесі є етапом (стадією) досудового розслідування, що передуює обвинуваченню. Такий підхід до визначення місця підозри в системі кримінальної процесуальної діяльності необхідний для забезпечення балансу приватних та суспільних інтересів у кримінальному процесі. Він дозволяє ефективно сприяти досягненню завдань кримінального провадження, визначених ст. 2 КПК України. Одним із таких завдань є вимога про те, щоб «жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений». Виконати дане завдання з найменшими втратами для особи, суспільства й держави можливо лише завдяки застосуванню підозри, що сприяє мінімальному обмеженню прав, свобод і законних інтересів особи з боку правоохоронних органів під час досудового розслідування.

Термін «підозра» може вживатись на практиці та у профільній літературі і в інших, крім зазначених нами раніше, значеннях. Так, один із підходів визначає підозру як кримінальну процесуальну функцію або один із напрямків діяльності, який здійснюється державними органами та їх посадовими особами стосовно викриття особи у скоєнні злочину. Крім того, нею може позначатися акт, який офіційно пред'являється особі, запідозреній у скоєнні злочину, і яка з цього моменту наділяється статусом підозрюваного. Підозра – це правовий акт компетентного органу або посадової особи (прокурора або за дорученням прокурора слідчого), виданий на підставі кримінальних процесуальних фактів і норм кримінального процесуального права, що визначає права, обов'язки особи, яка притягається до кримінальної відповідальності (підозрюваного), та міру її відповідальності [15, с. 350-351]. Залежно від ступеня прояву кримінального переслідування підозра виділяється в одну з її форм, що є модифікацією викривальної діяльності. С.І. Пономаренко зазначає, що підозра як форма кримінального переслідування утворює процесуальну діяльність викривального характеру, спрямовану на встановлення підстав для залучення особи, щодо якої вона здійснюється, до кримінального судочинства у якості підозрюваного [16, с. 196]. У свою чергу, всі наведені нами вище підходи, що розкривають значення терміна «підозра», свідчать про те, що він безпосередньо пов'язаний з терміном «підозрюваний», перебуваючи з ним у семантичному та процесуальному взаємозв'язку. Це пояснюється нерозривним зв'язком юридично значущих фактів, що зумовлюють появу процесуальної фігури підозрюваного, з процесуальним актом підозри.

Висновки. В ході проведеного дослідження ми встановили, що підозра – це багатогранна категорія, зазначена властивість якої породжує в кримінальному процесі достатню кількість проблем. Неповне та колізійне регламентування різних проявів відносин, які виникають при запідозренні правоохоронними органами особи у скоєнні кримінального правопорушення, що виявляється у ряді слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій по відношенню до неї тільки сприяють їх загостренню, а не вирішенню.

Досліджуючи теоретичні концепції підозри, що відповідають сучасним вимогам розкриття та розслідування злочинів з одного боку, та захисту прав та законних інтересів особи, яка опинилася під підозрою у кримінальному провадженні – з іншого, було визначено, що:

– підозра є інститутом кримінального процесуального права, який включає в себе всю сукупність кримінальних процесуальних норм, які регламентують суспільні відносини, що виникають у процесі розслідування злочинів, між особами, уповноваженими здійснювати кримінальне переслідування, та особами, які мають відношення до скоєння злочину (підозрюваними), і спрямовані на встановлення істини у кримінальному провадженні;

– підозрою є припущення, на основі наявних у справі даних, щодо відношення особи до скоєння злочину, яке ще не знайшло остаточного посвідчення та підтвердження, у зв'язку з чим його сутність перебуває під сумнівом у слідчого та/або прокурора, який висунув його;

– підозра є етапом (стадією) досудового розслідування, що передує обвинуваченню.

У зв'язку з відсутністю у вітчизняному законодавстві легального визначення поняття «підозра», пропонуємо доповнити ст. 3 КПК України п. 13-1 наступного змісту: підозра – це припущення слідчого та/або прокурора про причетність особи до вчинення діяння, що містить ознаки кримінального правопорушення, виражене у відповідному процесуальному рішенні та обґрунтоване наявними у кримінальному провадженні матеріалами, що підлягає подальшій перевірці з метою підтвердження чи спростування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2013. № 9-10. № 11-12. № 13. Ст. 88.
2. Місечко М. Генеза розвитку інституту обґрунтованої підозри на українських територіях. *Traektoriâ Nauki*, 2021. Vol. 7. № 11. Р. 2001 – 2009.
3. Общая теория права и государства / под ред. В. В. Лазарева. М.: Юрист, 2002. 520 с.
4. Иоффе О. С. Структурные подразделения системы права (на материалах гражданского права). *Ученые записки ВНИИСЗ*. М., 1968. Вып. 14. С. 45–60.
5. Киримова Е. А. Правовой институт (теоретически-правовое исследование): дис. ... к.ю.н.: 12.00.01. Саратов, 1998. 170 с.
6. Церковный Ю. В. Институт подозрения и особенности его реализации при производстве дознания: дис. ... к.ю.н.: 12.00.09. Москва, 2011. 206 с.
7. Франк Л. В. Задержание и арест подозреваемого в советском уголовном процессе (уголовно-процессуальные и криминалистические исследования). Душанбе, 1963. 236 с.
8. Петров И. В. Теоретические и практические аспекты подозрения в уголовном процессе России: дис. ... к.ю.н.: 12.00.09. Краснодар, 2012. 214 с.
9. Капліна О. В. Підозра у кримінальному провадженні: поняття, ознаки, сутність. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*, 2013. № 1. С. 238–242.
10. Парадеев В. М. Формирование обвинения на предварительном следствии в советском уголовном процессе: дис. ... к.ю.н. Свердловск, 1978. 184 с.
11. Паныкина И. Ю. Презумпция невиновности: теория и практика реализации в российском уголовном процессе. М.: Юрлитинформ, 2010. 144 с.
12. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1996. № 30. Ст. 141.
13. Постанова Верховного Суду від 18.05.2021 р. по справі № 162/512/16-к, провадження № 51-261км21. URL: <https://vkursi.pro/vsudi/decision/96822549>.
14. Єфименко В., Єфименко О. Актуальні питання захисту свідка – потенційного підозрюваного в кримінальному провадженні. URL: <https://zib.com.ua/ua/147982.html>.
15. Хитра А. Я. Визначення поняття повідомлення про підозру у кримінальному провадженні. *Теорія та практика правоохоронної діяльності: конфер. (11 листопада 2016 року)*. Львів: ЛьвДУВС, 2016. С. 348–351.
16. Пономаренко С. И. Подозрение в совершении преступления как форма уголовного преследования. *Конституция Российской Федерации и проблемы уголовного права, криминологии и уголовного процесса: сб. науч. тр.* Волгоград, 2005. С. 191–196.
17. Габрелян А. Ю. Напрями підвищення ефективності діяльності правоохоронних органів щодо протидії економічній злочинності. *Колективна наукова монографія «Державне управління та адміністрування, сфера обслуговування, економіка та міжнародні відносини як рушійні сили економічного зростання держав XXI століття»*. Видання 2. Вінниця, 2021-2022. С. 2–18.
18. Габрелян А. Ю. Протиправна поведінка неповнолітніх: проблеми та шляхи їх вирішення. *Актуальные проблемы криминологии и криминальной психологии: сб. науч. статей / под ред. М. Ф. Орзиха, В. Н. Дремина*. О.: Феникс, 2007. С. 129–133.